

OBRÁZEK Z OKOLÍ DOMAŽLICKÉHO

BYLO TO PO SVATÉM JANU KŘTITELI, KDYŽ SE MI zachtělo jít na Čerchov. Vyšla jsem tedy časně ráno za chladu. Nejdříve jsem šla na myslivnu, kde je rozkošná vyhlídka do Čech i do Bavor. S vysokého Čerchova by byla ovšem rozsáhlejší, krásnější vyhlídka, ale vršek jeho je stromovím pokryt, a tudy s něho není nic vidět. Od myslivny pustila jsem se lesním chladem na malý Čerchov na jahody. Na cestě přidružila se ke mně žena, která též s košem na jahody šla, avšak na výdělek, ne jako já pouze pro vyražení. „To budete musit dlouho hledat, než jich tolik nasbíráte,“ povídám jí. „Nebude to dlouho trvat, však uvidíte, jak hbitě se to trhá,“ odpověděla žena a kráčela přede mnou přes kořeny a kameny. Najednou, když se prodrala vysokými ostružinami, zůstala stát a volala nazpátek: „Tu je mejtiště, jen se podívejte!“

Já cítila zdaleka líbou vůni jahod, která se mísila se silnou vůní pryskyřice, a když jsem přikročila blíže k ženě, spatřila jsem nevelkou paseku, ale jahodami tak pokrytou, jako by červený šátek prostřel; sotva že zelené listy a tu a onde bílý květ vidět bylo. Nyní sundala žena koš se sebe, klekla na zem a oběma rukama začala hbitě trhat, jako by hrál. Než já několik hrstiček natrhala, měla ona plnou zástěru.

„Paní neumí tak sbírat,“ smála se mi, „avšak my to děláme na výdělek a musíme se učit fortelům, abychom dlouho čas při tom nemařili.“

„Jestlipak máte přitom nějaký výdělek?“

„Inu, mnoho to není, ale doma zůstat a příst ještě méně vynáší, a na polní práci není ještě čas. Když rostou jahody,

houby, ostružiny, maliny, borůvky, chodíme na ně, mladí i staří, a nosíme do města na prodej. Jsou-li jahody pěkné jak trávnice, dostaneme za žejdlík po půltřetníku, za menší po šesti penězích a polovic. Za maliny dostaneme méně, a borůvky platí zrovna jen babku. Jak nastanou žně, to jde všecko, co k práci schopno, na pole, a mnoho podruhů jde do Bavor na žně, kde se hodně platí, protože jsou v Bavořích možnější sedláci a nerádi se prací namáhají.“

Mezi tou řečí jí bylo hodně jahod do koše přibylo; po chvílce, nabravši si jich trochu do klína, sedla na pařez, vytáhla z kapsy kousek tuze černého chleba a začala snídat. „Však to jsou ty první jahody, co letos jím,“ řekla.

„Jakže, vy den co den na jahody chodíte, a posud jste žádných neokusila?“

„Vždyť bylo včera sv. Jana, a mně umřelo vloni na podzim dítě.“

Já věděla, co její slova znamenají, ale přece jsem se ptala, co tím myslí, an bych ráda byla z jejích úst pověru tu slyšela.

„Na sv. Jana Křtitele chodí Panna Maria po nebi a rozdává dětem jahody. Kterého dítěte matka však před sv. Janem jahody jedla, tomu řekne: ‚Ty nedostaneš nic, tobě je mlsná matka snědla‘, a ubožátko se musí na druhé dívat a nedostane nic. Když si na to vzpomenu, jakpak bych je mohla pozřít.“ – Ó svatá, čistá láska materská, kde jsou tvoje meze! (Pověra ta panuje skoro po celých Čechách.)

Když byla žena s trháním hotova, vrátily jsme se spolu do města. Když jsme vyšly z lesa, šly jsme po mezích a žena neustále něco vypravovala. Tak na př. jdouce okolo pole, ukázala na širší brázdu, než ostatní byly, a povídá: „Potěš Pánbůh hospodáře, tudy šel pražnec.“

„Pražnec? Jak tomu mám rozuměti, kdo je to?“

„Ve svatojanské noci jde žnec po poli, a kde se jeho kosa klasů dotkne, ty jsou jeho. Kudy však jde, tudy

zůstane široká brázda a nikdy zrnko nevzejde. Takovému čarodějnému ženci říkáme pražnec. Když hospodář obilí sklízí, utečou ty klasy, kterých se pražnec svojí kosou dotkl, do jeho stodoly. Z většího dílu se to stane takovému hospodáři, který nevykropil pole svěcenou vodou.“

Nyní jsem věděla, co je to pražnec. „Na jedné mezi viděly jsme sedět selku, která rovnala do plachetky všelike koření, nímž mez daleko zaváněla.

„I toť babička ze S-. Kam jsi zašla až sem na koření?“ ptala se jí moje průvodkyně.

„Dej Pánbůh dobrý den! I vždyť jsem sběhala všechny naše meze, a nikde jsem mužskou doušku nenašla, až zde. Ženská je tu jako poduška, a já jí také potřebuji pro sousedovic dítě na lázně, má slabé nohy. Mužskou musím mít pro Jirku, včera přijel z lesa celý ztrápený a stěžoval si na žaludek. Nejspíše má křeče v žaludku, a to je bílá douška nade všecko. Zatím si musel hladový lehnout, dnes nic nesměl jíst, a až mu to koření uvařím, bude zdrav.“

„Jakpak je Frantíkovi s nohou?“ ptala se žena, co se mnou šla.

„Již nemá na ní ani poskvrnny. Ale dvakrát za dne jsem mu ji ráno čistila, potom jsem na ni masť dala, a hoch je jako výlupek.“

„A co rychtářovic Honza, má ještě zimnici?“

„To ti byly caparty. Rychtář mu ji dal od slouhy zaříkat, ale nic platno. I přišel ke mně a povídá: „Bábo, já vám dnes Honzu pošlu, a něco mu pro tu zimnici dejte.“ Já věděla, že dostal studenou zimnici z leknutí. Honzík se odpoledne přiklíná, sedne na lavici a spí. Já naše již navedla, a jakmile usnul, přinesu plnou vrdlici studené vody a chlejšť, všecku jsem mu vlila na hlavu. Naši začali křičet *hoří!* a běželi vně. Ale jaktěživa jsem neviděla člověka tak dovádět, jako ten dělal; zrovna jako pominulý. Zimnice je ale ta tam, a chlapík může zase skály lámat.“

Taková rozprávka trvala ještě chvíli, konečně se jí ptám:
„Jste zkoušená babička?“

„Zkoušená jsem, ale zkoušená nejsem. Má zlatá paní, naše obec je chudá, aby dala babičku na své útraty do Prahy učít, a některá městská, ta by se u nás neuživila. Moje nebožka matka byla také babičkou, a od té jsem se naučila, co umím. Pánbůh mi dává štěstí; po všechny ty léta se mi ještě nic nestalo. Z herbáře naučila jsem se znát byliny, z nichž potom mastě a léky připravuji. Věřte, že jsem mnoha lidem pomohla.“

„Já vám zkušenosti neupírám, avšak byste se neměla přece vždy na ni spolehnout a vždy při patrnější nemoci s rozumným lékařem se poradit.“

„To já beztoho, když vidím, že moje síla s to není, sama nutím, aby pro doktora poslali, ale lidé nemají velkou důvěru k doktorům a bojí se útrat.“

„A což vám za léčení nic neplatí?“

„Bába od žádného ničeho nežádá,“ ozvala se na to druhá žena.

„A jakž bych měla žádat, když sami mnoho nemají, a já přece své živobytí mám. Pánbůh mi dal vtip, že mohu být lidem platnou, a musel by mne trestat, kdybych jeho milost jen k svému prospěchu a k zisku užívala. A což to není nic, když mne mají všickni rádi, jako bych patřila k vlastní rodině? Jdu-li po vsi, chytají mne děti za šarku a táhnou do stavení, přijdu-li do hospody, volá mne každý na poctu, a je-li muzika, přestane chasa tančit a bába musí do kola. Přinese-li který sedlák co dobrého z města, dostanu já první okusit, a peče-li selka co lepšího, přinese bábě kousek. Já musím být při svatbě, při křtinách a pohřbu, ke mně přijdou s radostí i žalostí. Nu vidíte, nestojí to za mnoho?“

„Ba věru za mnoho, a blaze, kdo si svým dobročinným jednáním lásku svých spoluobčanů získá.“

„Ale já se s vámi zapomněla a chvátám domů. Ještě musím však vnučce kytici udělat, ona má květinčky ráda. Několik kukalek, pampališky, holubinky – tuhle jsou ptáčky – trochu pábí – dvě peří – babky ty nezvadnou – řásu, a kytka je hotova, jako z panské zahrady. Máte-li, paní, málo vlasů, uvařte si řásu a myjte si ní hlavu, za krátký čas budete mít vlasy jako Maří Majdalena. Nu, teď vás Bůh sproved, až půjdete naší vsí, zastavte se hejtu.“

Mluvná babička odešla a my se braly dále; na cestě mi žena o ní mnoho chvalitebného povídala. Jak jsem se přesvědčila, nebyly některé rady té babičky špatné, a co při tom nejmoudřejšího, nebyly s tolika pověrami smíšené, jakých obyčejně takoví doktoři užívají. Na cestě našla jsem slzičku, kvítko mně zvláště milé, an mi vždy blažené chvíle na mysl uvádí. Jako dítě, když jsem s mojí babičkou na procházku chodívala, kdykoliv jsem slzičku našla, tázávala se mne: „Nezapomněla jsi ještě, co jsem ti o tom kvítku povídala?“

„Ó nezapomněla, já to umím dobře povídat,“ a na babiččino pobídnutí začala jsem vždy: „Když židé Pána Krista na kříž přibili, stála jeho matička pod křížem a hořce plakala, takže jí potůčkem slze na zem padaly a tam se s krví smíchaly, která tekla z ran jejího miláčka. Pán Ježíš umřel, a po celém světě stala se veliká tma. Země se otvírala, skály se bořily, ptáčekové v povětří umírali, a na lidi přišel veliký strach. Když ale zase sluníčko vysvítlo, stál pod křížem chumáč takových kvítků, vyrostlých z krve a slzí. Ty červené lupínky jsou krev Pána Ježíše, a ty bílé perličky jsou slze Panny Marie.“

„Proto ji musíš vždy políbit,“ dokládala babička, a já s uctivostí poručení její vykonala. A proč ne? – vždyť líbáme obrazy ze dřeva a kamene, práci to rukou lidských, proč bychom neměli s nábožností kvítko políbit, jenž uděláno rukou Páně?

Skoro mlčky došly jsme k sadům na cestě ležící vesnice, u nichž skoro u každého záhon konopě naset byl, aby nemuseli sedláci provazy kupovat, jak mi žena povídala.

„Jak Pánbůh ten svět krásně zřídil,“ začala po malé přestávce. „Jak podivno, že mají květiny takový život jako my lidé. Na př. konopě, kdož by si pomyslíl, že se musí poskoné i hlavatice dohromady sít, aby oboje rostlo a užitek přinášelo, a že se poskoné po vyprášení, aneb, jak obyčejně říkáme, po pojmání již trhat může, kde hlavatice teprv o Jiljí se trhá. Můj milý Bože! všechno chce k svému, jak člověk, tak to nerozumné zvíře i to kvítí. Nemá-li, co by rádo, umře, uvadne. Můj otec, dej mu Pánbůh věčnou slávu, říkával nám, že je to u všech květin jako u konopí, že musí být mužská a ženská, by rostla a nezašla. Jak krásné to je, když si pomyslím, že se to kvítí miluje jako lidé a že si rozumí; věru, jak na to vzpomenu, bojím se které utrhnout, abych mu tu krátkou radost nezkazila. Na jaře, když stromy kvetly, víchř se strhl a větve k sobě skláněl, říkával nebožtík otec: „Děti, bude hodně ovoce, stromy se líbají.“

Tou řečí došly jsme k fabrice u města a žena, rozloučivši se ode mne, vešla tam. A ten lid musí ve tmě zajít, pro ten nemáš světla, duše svatý!?! pomyslíla jsem sobě.